

El preu d'inventar-se un cop d'estat a l'URSS

Mort accidental d'un camaleó

Camaleó havia de ser el programa estrella del segon trimestre de Sant Cugat. "Una sorpresa visual", explicava Enric Sopena. El director del centre de TVE-Catalunya oblidaria després un petit detall. Visionar la cinta de vídeo i valorar-ne el contingut. Aquesta és la història.

De sobte, s'interromp l'estrany viatge que unes noies realitzen per un tètric parc d'atraccions. Apareix la caràtula de *L'Informatiu. Pitu Abril*, el presentador habitual del vespre, anuncia una edició especial. Són les 20.47 del divendres 12 d'abril. Sembla que hi ha un cop d'estat en marxa a l'URSS i que Gorbaxov ha estat assassiant. És l'estil improvisat que la guerra del golf ha posat de moda. Sant Cugat connecta amb els corresponents a Moscou i a Washington de TVE, amb la cadena CNN —que anuncia que el portaveu de la Casa Blanca ha confirmat la mort del president soviètic— i dialoga a l'estudi amb Joaquim Guzmán, responsable de l'àrea d'internacional de Sant Cugat sobre el que pot representar el fet. Imatges de tancs estacionats als carrers. Teletips urgents d'agència. Confusió. Imatges de Gorbaxov acorralat per una multitud. En una dramàtica connexió el corresponent a Moscou desmenteix la mort de Gorbaxov, però el cop d'estat sembla confirmar-se... Zoom sobre la característica taca del president de l'URSS on s'hi insinua un degoteig de sang que esdevé un curiós rèptil de pell mutable. Camina sobre unes lletres del tot explícites: "Aquest programa ha estat una ficció televisiva". S'acaba *Camaleó*, comença l'escàndol...

AMB ELS PIXATS AL VENTRE

Diuen que al flamant vice-president del govern espanyol Narcís Serra, el van traure d'una reunió de treball per informar-lo dels temibles esdeveniments de Moscou. I que la notícia va arribar, poc després, a la Moncloa. O que Raimon Obiols va enramar-se de tant fer *zapping* entre la CNN i les telefonades a la seu del partit. Però res és comparable al caos que es va produir als mitjans informatius de Barcelona. Les trucades van

bloquejar Sant Cugat i l'Agència Efe, on la delegació de Moscou contactava amb Madrid per esbrinar un rumor que els havia arribat de Barcelona. Algunes emissoras *va picar* massa ràpid —Ràdio 4, per exemple— altres van contrastar la informació i la majoria de directors de diaris van perseguir-se amb rondes de telefonades per sondejar-se mútuament i canviar algunes portades. L'ansietat corpenia algunes mares que patien pel pobre Gorbi. El consolat soviètic rebia mostres de condol i alguns comunistes de la línia dura buscaven alguna ampolla de xampany per celebrar-ho. L'endemà, perruqueries i mercats anaven plens de desmentiments i opinions sobre un programa emès en hora de màxima audiència per una cadena, però, *minoritària*: TVE-2.

A LA RECERCA DEL CULPABLE

La mateixa nit, a última hora, en un comunicat telefònic, la direcció de Sant Cugat es disculpava per "l'alarma injustificada" que s'havia creat davant l'opinió pública i anunciava que es demanarien responsabilitats. El cap de setmana, Enric Sopena avisava que tot plegat es tractava d'un "lamentable error". Calia, doncs, solucionar-ho sense dilacions. Dilluns al matí, Ramon Colom, director de TVE, SA, es traslladava a Barcelona i acordava amb Enric Sopena la destitució —cessament voluntari, qüestió de matisos— de Joan Ramon Mainat, cap de programes i autor de la *idea original* de *Camaleó*, o allò que havia de ser una experiència visual inèdita sota un lema ampul·lós: "La televisió no reflecteix la realitat, sinó que la genera". En la presentació pública de la temporada trimestral de TVE-Sant Cugat, quatre dies abans, Enric Sopena havia presentat *Camaleó*, que incloïa —un detall que es va remarcar— un "especial informatiu

sorpresa". Llàstima perquè tota la premsa ho va sentir. I ara li ho recorden.

LA LLEI DEL SILENCI

Mentre *Pitu Abril* i Quim Guzmán, els conductors de l'especial, eren *apartats* —"I que no sancionats, jeh!", s'esforçava a explicar el cap de premsa de Sant Cugat, Francesc Freixenet— i s'obria una investigació interna —"¡Que no vol dir cap mesura disciplinària, jeh!", insistia Freixenet—, el personal dels serveis informatius es reunia en assemblea per demanar la continuïtat de Josep Abril al capdavant de *L'Informatiu Vespre* amenaçant amb boicotejar-ne l'edició de dilluns. Sopena va ser prou explícit: que s'atenguessin a les represàlies. I es va realitzar *L'Informatiu*. Guanyat el primer *round*, el director necessitava un respir. És a dir, que ningú no parlés més del compte. No cal dir que ho ha conseguit. L'equip de *Camaleó* —Miguel Ángel Martín, el realitzador, i Salvador Fabregat, el productor— callen qualsevol comentari, ja que el seu silenci, amb la *calma informativa* corresponent, haurà servit perquè l'apartament d'Abril de la inducció de *L'Informatiu Vespre* no sigui tan llarg com s'esperava i s'oblidin "responsabilitats" i "investigacions". Fins i tot, passat un cert temps —¿l'estiu, potser?— es podria reemprendre l'emissió de la resta d'episodis de la sèrie. I Mainat afirmava en la seva *carta de dimissió*, "jo en sóc l'únic responsable". Dimittia, doncs, l'home que des de 1988 coordinava els programes de Sant Cugat, el creador de *Plàstic* o *Tribunal Popular* i, simultàniament també, el productor privat de molts dels programes que compraven TVE i TV3.

UNA MICA MÉS AMUNT...

En cap cas, però, Enric Sopena manté

La filosofia d'un rèptil amb aspiracions intel·lectuals

Tretze programes per definir una "proposta d'especulació formal sobre el mitjà televisiu", en paraules de Manuel Delgado, antropòleg habitual als *mass media*, i guionista de *Camaleó*. La mort, la por, la soledat, l'angoixa, el cos, el treball, la sexualitat, la religió, l'amor, l'esport, la felicitat, la televisió. Tretze històries estranyes de personatges impossibles: Un general Schwarzkopf assumint la seguretat dels Jocs Olímpics, un jove metge buscant la seva dona a la Transilvània, as-

tronautes perduts en la creació de l'univers o *cowboys* venjatius. Peces d'una ficció creativa que té, però, la seva sorpresa paral·lela, la seva "simulació televisiva": l'informatiu, el concurs, el documental dramàtic, la càmera indiscreta, el concurs de vídeo domèstic, el programa de divulgació científica, el debat, el dramàtic de plató, les varietats, el reportatge, el vídeo-clip, el programa infantil i el *culebrón*. Personatges com Constantino Romero, i una majoria d'actors no professionals, han col·la-

borat a construir una falsificació amb el màxim de naturalitat possible. Per a Delgado, l'acceptació de l'engany a *Camaleó* volia forçar una conclusió una mica més cruel, cap a "la seriosa sospita que s'enganya a tota una societat que cal tornar addicta a la incertesa". Suspès el programa, Delgado es conforma amb el "curt circuit general" que s'ha produït i es resigna a pagar "la ingenuïtat d'haver-nos atrevit a obrir una porta desconeguda". Hi ha, però, altres elements: El cop d'estat a l'URSS anun-

ciat per *Camaleó* no és cap *boutade*. Es tracta només de generar la informació abans que succeeixi. El guió tècnic de Vicent Partal es basava en un dossier del grup SCUD —militars soviètics pro-*perestroika*— sobre els instigadors d'un possible cop d'estat, i al programa s'esmentaven els noms de tres generals, dels quals cap delegació diplomàtica soviètica ha desmentit la seva vinculació a trames colpistes. Tot plegat, massa real.

Diverses escenes del primer —i últim per ara— programa de *Camaleó*.

una posició forta. La gravació del programa va ser enllestida dimecres 3 d'abril a la nit. El director de TVE-Catalunya va tenir dos dies per controlar-ne el resultat. Era a Madrid i no va poder —o

no va voler— preocupar-se'n. El comitè d'empresa, sectors de la premsa i, fins i tot, els tres consellers socialistes de consell assessor de RTVE han lloat *Camaleó*. Més greu encara, ¿fins a quin punt

és útil un home de confiança del PSOE que es deixa *passar* aquests gols? El despatx nou que s'ha fet construir no és, menys que mai, etern.

Oriol Malló